

نقش میانجی احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین تاب‌آوری
روانشناختی با اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان

**The Mediating Role of Feelings of Inferiority and Perceived Social Support in the
Relationship Between Psychological Resilience and Social Network Addiction in
Students**

Mohammad Barzegar Mashak

Department of Clinical Psychology, Ki.C., Islamic Azad University, Kish, Iran.

Ezatollah KordMirza Nikoozadeh *

Associate Professor, Department of Psychology, Payame Noor University, Tehran, Iran.

kordmirza@pnu.ac.ir

Alireza Shokrgozar

Department of Health Psychology, Ka.C., Islamic Azad University, Karaj, Iran.

Ghamar Kiani

Department of Psychology, Za.C., Islamic Azad University, Zanjan, Iran.

محمد برزگر ماشک

گروه روانشناسی بالینی، واحد بین المللی کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، کیش، ایران.

عزت‌الله کردمیرزا نیکوزاده (نویسنده مسئول)

دانشیار، گروه روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

علیرضا شکرگزار

گروه روانشناسی سلامت، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

قمر کیانی

گروه روانشناسی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

Abstract

The present study aimed to investigate the mediating role of feelings of inferiority and perceived social support in the relationship between psychological resilience and social network addiction among students. The present study was a descriptive-correlational structural equation modeling study. The research population consisted of all undergraduate students in Rasht in 2024, from whom 400 individuals were selected as a sample using convenience sampling. The tools of this study included the Internet Addiction Test (IAT; Young et al., 1998), the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC; Connor and Davidson, 2003), the Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS; Zimet et al., 1988), and the feeling of inferiority (Khodadadi and Bahrami, 2012). Structural equation modeling was used to analyze the data. The results showed that the proposed model had a good fit. The findings also showed that resilience, inferiority, and perceived social support had a significant direct effect on social network addiction. Additionally, resilience had a direct and significant impact on feelings of inferiority and perceived social support ($P < 0.05$). The results of the bootstrap test showed that feelings of inferiority and perceived social support play a mediating role in the relationship between resilience and social network addiction ($P < 0.05$). In summary, it can be concluded that resilience had a direct and mediated effect on social network addiction through feelings of inferiority and perceived social support.

Keywords: Feelings of Inferiority, Resilience, Perceived Social Support, Social Network Addiction.

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین تاب‌آوری روانشناختی با اعتیاد به فضای مجازی دانشجویان بود. پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری را دانشجویان کارشناسی شهر رشت در سال ۱۴۰۳ تشکیل دادند و از بین آنها به صورت در دسترس ۴۰۰ نمونه انتخاب شد. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه اعتیاد به اینترنت (IAT؛ یانگ و همکاران، ۱۹۹۸)، مقیاس تاب‌آوری (CD-RISC؛ کانر و دیویدسون، ۲۰۰۳)، مقیاس چند بعدی حمایت اجتماعی ادراک شده (MSPSS؛ زیمت و همکاران، ۱۹۸۸) و احساس حقارت (خدادادی و بهرامی، ۱۳۹۱) بود. جهت تحلیل داده‌ها از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج نشان داد مدل پیشنهادی از برازش مطلوب برخوردار بود. یافته‌ها نشان داد تاب‌آوری، احساس حقارت، و حمایت اجتماعی ادراک شده بر اعتیاد به فضای مجازی اثر مستقیم و معنادار داشت؛ تاب‌آوری بر احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده اثر مستقیم و معنادار داشت ($P < 0.05$). نتایج آزمون بوت استرپ نشان داد احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده نقش میانجی در رابطه تاب‌آوری و اعتیاد به فضای مجازی ایفا می‌کنند ($P < 0.05$). در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که تاب‌آوری به صورت مستقیم و با میانجی‌گری احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده بر اعتیاد به فضای مجازی اثر داشت.

واژه‌های کلیدی: احساس حقارت، تاب‌آوری، حمایت اجتماعی ادراک شده، اعتیاد به فضای مجازی.

در سال‌های اخیر، گسترش فناوری باعث تحول چشمگیر در آموزش شده و فرصت‌های نوینی را برای یادگیری، تعامل و ارتباطات اجتماعی فراهم کرده است؛ با این حال، همراه با این پیشرفت‌ها، نگرانی روزافزونی درباره گسترش اعتیاد به فضای مجازی در میان دانشجویان مطرح شده است (ماریوتی^۱ و همکاران، ۲۰۲۵). از آنجایی که به واسطه حضور فناوری در جنبه‌های مختلف زندگی، دانشجویان زمان بیشتری را در محیط‌های مجازی می‌گذرانند، درک رابطه پیچیده بین اعتیاد به فضای مجازی و تأثیر آن بر عملکرد دانشجویان به عنوان یک حوزه حیاتی از تحقیقات پدیدار شده است. اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان موضوعی پیچیده و چندوجهی است که به نظر می‌رسد تحت تأثیر عوامل روانشناختی متعددی باشد (بی^۲ و همکاران، ۲۰۲۵). از این جهت یکی از متغیرهایی که در ارتباط با اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان در این مطالعه بررسی می‌شود، تاب‌آوری است.

در مطالعاتی از جمله تسویی و چنگ^۳ (۲۰۲۱)، لی^۴ و همکاران (۲۰۲۴) و آلمولا^۵ و همکاران (۲۰۲۵) مشخص شده که تاب‌آوری با اعتیاد به فضای مجازی ارتباط دارد. تاب‌آوری روان‌شناختی به ظرفیت فرد برای تطبیق با شرایط دشوار، غلبه بر ناملایمات، و بازبایی تعادل ذهنی پس از تجربه تروما یا استرس اشاره دارد (شفر^۶ و همکاران، ۲۰۲۴). افراد دارای تاب‌آوری معمولاً ویژگی‌هایی همچون انعطاف‌پذیری، خوش‌بینی، پشتکار و احساس کنترل بر زندگی را از خود نشان می‌دهند. این ویژگی‌ها به آن‌ها کمک می‌کند تا با چالش‌های دشوار سازگار شوند و شکست‌ها و ناملایمات را به شیوه‌ای مؤثر مدیریت کنند (ایمران^۷ و همکاران، ۲۰۲۴). در واقع محور تاب‌آوری توانایی سازگاری، نشان دادن انعطاف‌پذیری در الگوهای فکری، رفتارها و راهبردهای مقابله‌ای برای مقابله مؤثر با چالش‌ها است (فان^۸ و همکاران، ۲۰۲۴). افراد تاب‌آور از توانایی بالاتری در مدیریت استرس، مقابله با چالش‌ها و حفظ تعادل در زندگی برخوردارند و این ویژگی می‌تواند احتمال مشارکت آنها در رفتارهای آنلاین افراطی و ناسازگار را کاهش دهد (آلمولا و همکاران، ۲۰۲۵). از سوی دیگر، افرادی که تاب‌آوری کمتری دارند ممکن است بیشتر مستعد ایجاد عادات مشکل‌ساز باشند که می‌تواند زمینه‌ساز اعتیاد به اینترنت و فضای مجازی شوند (لی و همکاران، ۲۰۲۴؛ باکیر و دیلماچ^۹، ۲۰۲۵).

اگرچه مطالعاتی ارتباط بین تاب‌آوری و اعتیاد به فضای مجازی را نشان داده‌اند، با این حال به نظر می‌رسد مکانیزم‌های دیگری در رابطه بین این دو متغیر نقش داشته باشند. از این جهت یکی دیگر از متغیرهایی که در این پژوهش مورد مطالعه قرار می‌گیرد احساس حقارت است. احساس حقارت به احساس مستمر و عمیق بی‌کفایتی، یا بی‌ارزشی اطلاق می‌شود که فرد در مقایسه با دیگران تجربه می‌کند (استویانووا و ایوانچف^{۱۰}، ۲۰۱۸). افراد با احساس حقارت معمولاً خود را ذاتاً ناقص یا فروتر از همتایانشان یا استانداردهای اجتماعی تلقی می‌کنند (بازکورت و زرن^{۱۱}، ۲۰۲۴). احساس حقارت می‌تواند به جنبه‌های مختلف زندگی فرد نفوذ کرده و بر بروز رفتارهای ناسازگار تأثیر بگذارد (بهبودی و همکاران، ۱۴۰۳). تاکنون چندین مطالعه از جمله سیمسین و آکدوگن^{۱۲} (۲۰۲۴) و ارگون-باسک و آیدن^{۱۳} (۲۰۱۹) ارتباط بین احساس حقارت و اعتیاد به فضای مجازی را نشان داده‌اند.

افرادی که با احساس بی‌کفایتی یا عزت‌نفس پایین مواجه هستند، ممکن است فضای مجازی را به‌عنوان ابزاری برای جلب تأیید اجتماعی، فرار از واقعیت یا دوری از تصورات منفی خود انتخاب کنند (توک و آلدمیر^{۱۴}، ۲۰۲۳). به عبارت دیگر، مشارکت مداوم در فعالیت‌های آنلاین می‌تواند به‌عنوان روشی موقت برای پر کردن خلأ عاطفی یا کاهش احساسات منفی مرتبط با حقارت عمل کند (تیامییو^{۱۵} و همکاران، ۲۰۲۴).

1. Maryuti
2. Yi
3. Tsui & Cheng
4. Li
5. Almulla
6. Schäfer
7. Imran
8. Fan
9. Bakır & Dılmaç
10. Stoyanova & Ivantchev
11. Başkurt & Zeren
12. Çimşir & Akdoğan
13. Ergun-Basak & Aydın
14. Tok & Aldemir
15. Tiamiyu

علاوه بر این به نظر می‌رسد حمایت اجتماعی ادراک شده نیز یکی دیگر از متغیرهایی میانجی است که با اعتیاد به فضای مجازی ارتباط دارد (یو^۱ و همکاران، ۲۰۲۴). حمایت اجتماعی ادراک شده به درک یا باور ذهنی یک فرد در مورد در دسترس بودن کمک، درک و پذیرش از شبکه اجتماعی خود در مواقع نیاز اشاره دارد (هو^۲ و همکاران، ۲۰۲۴). حمایت اجتماعی ادراک شده تنها به ارائه واقعی حمایت وابسته نیست، بلکه بیشتر به درک افراد از در دسترس بودن و کافی بودن حمایت در گستره ارتباط‌هایشان بستگی دارد (تیناجرو^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). تحقیقات نشان می‌دهند که شبکه‌های حمایتی قوی می‌توانند احساس تعلق، و ارتباط عاطفی سازگانه را برای افراد فراهم کنند، که این امر قادر است نیازهای اجتماعی آن‌ها را تأمین کرده و از تمایل به جستجوی اعتبار بیش از حد در فضای مجازی بکاهد (چیچک^۴ و همکاران، ۲۰۲۴). علاوه بر این، افرادی که احساس می‌کنند توسط دوستان، خانواده یا همسالان حمایت می‌شوند، احتمالاً بیشتر در فعالیتهای اجتماعی حضوری شرکت کرده و سبک زندگی متعادل‌تری را حفظ می‌کنند، که این موضوع باعث کاهش وابستگی آن‌ها به فضای مجازی برای تعامل اجتماعی یا کسب رضایت عاطفی می‌شود. در مقابل، افرادی که حمایت اجتماعی ادراک شده پایین‌تری دارند، ممکن است برای جبران نیازهای اجتماعی برآورده نشده خود به فضای مجازی روی آورند (دو و لیو^۵، ۲۰۲۱؛ لین^۶ و همکاران، ۲۰۱۸).

در مطالعه حاضر، احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده به عنوان متغیر میانجی در نظر گرفته شدند که از پشتوانه پژوهشی برخوردار است. بر این اساس به سبب ارتباطی که بین تاب‌آوری، احساس حقارت، حمایت اجتماعی ادراک شده و اعتیاد به فضای مجازی وجود دارد (کینچائو^۷ و همکاران، ۲۰۲۴؛ سقزی و همکاران، ۱۴۰۰؛ ژانگ^۸ و همکاران، ۲۰۲۲؛ هوانگ^۹ و همکاران، ۲۰۲۰؛ یو و همکاران، ۲۰۲۴؛ سیمسین و آکدوگن، ۲۰۲۴) می‌توان انتظار داشت که احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده بتوانند نقش میانجی بین تاب‌آوری و اعتیاد به فضای مجازی ایفا کنند. در عصری که فناوری به شکلی فزاینده در تمامی ابعاد زندگی دانشجویان نفوذ یافته است، شناسایی عوامل مؤثر بر اعتیاد به فضای مجازی ضروری به نظر می‌رسد. از آنجا که پژوهش‌های اندکی به بررسی این عوامل در قالب مدل‌سازی معادلات ساختاری پرداخته‌اند، مطالعه حاضر دارای نوآوری بوده و می‌تواند به توسعه چارچوب‌های نظری و فراهم‌آوردن شواهد تجربی برای طراحی مداخلات روان‌شناختی مؤثر کمک کند. افزون بر این، یافته‌های این پژوهش می‌تواند متخصصان آموزش عالی، مشاوران، روان‌شناسان و سیاست‌گذاران را در تدوین برنامه‌هایی به‌منظور کاهش رفتارهای ناسازگار در فضای مجازی یاری رساند. بر همین اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین تاب‌آوری روان‌شناختی و اعتیاد به فضای مجازی در میان دانشجویان انجام شد.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری شامل دانشجویان کارشناسی شهر رشت در سال ۱۴۰۳ بود. حداقل نمونه پیشنهادی براساس نظر کلاین^{۱۰} (۲۰۲۳) برای پژوهش‌های مدل‌سازی معادلات ساختاری، ۲۰۰ نفر پیشنهاد گردیده است. به جهت پیشگیری از ریزش احتمالی و افزایش اعتبار در نمونه‌گیری، تعداد نمونه تا ۴۰۰ نفر افزایش پیدا کرد. روش نمونه‌گیری به صورت در دسترس بود. معیارهای ورود شامل، دامنه سنی ۱۸ تا ۲۵ سال، دانشجوی کارشناسی بودن، عضویت در شبکه‌های اجتماعی آنلاین، عدم ابتلاء به اختلالات مرتبط با سوء مصرف مواد، عدم ابتلاء به اختلالات روانپزشکی حاد، عدم مصرف داروهای روانپزشکی بود. پیش از آن‌که شرکت‌کنندگان پرسشنامه‌ها را تکمیل کنند، در ابتدای فرم پرسشنامه‌ها به مجموعه‌ای از پرسش‌های خودگزارشی به‌منظور بررسی ملاک‌های ورود به پژوهش پاسخ دادند. معیارهای خروج شامل انصراف از تکمیل پرسشنامه‌ها، پرسشنامه‌های مخدوش و ناقص بود. پس از تصویب پیشنهادیه پژوهش، طرح پژوهش به تصویب کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

1. Yue
2. Hou
3. Tinajero
4. Çiçek
5. Du & Lyu
6. Lin
7. Qinchoo
8. Zhang
9. Huang
10. Kline

نقش میانجی احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین تاب‌آوری روانشناختی با اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان
The Mediating Role of Feelings of Inferiority and Perceived Social Support in the Relationship Between Psychological ...

رسید (IR.IAU.TNB.REC.1403.236). پس از آن پرسشنامه‌ها در اختیار شرکت‌کنندگان قرار داده شد و از آن‌ها درخواست گردید به تمامی سوالات پاسخ دهند. پرسشنامه‌ها در حدود ۶ ماه جمع‌آوری گردید. اصول اخلاقی از جمله اخذ رضایت آگاهانه و علاقه‌مند بودن شرکت‌کنندگان برای مشارکت در پژوهش، احترام به اصل رازداری و اصل محرمانه بودن پاسخ‌های پرسشنامه‌ها در طول پژوهش رعایت شده است. در نهایت داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS و AMOS نسخه ۲۴ تحلیل شدند.

ابزار سنجش

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت (IAT):^۱ پرسشنامه اعتیاد به اینترنت توسط یانگ^۲ و همکاران (۱۹۹۸) جهت سنجش اعتیاد به اینترنت تدوین شد. این پرسشنامه دارای ۲۰ گویه است و به صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از ۱ (به ندرت) تا ۵ (همیشه) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمره‌های این پرسشنامه از ۲۰ تا ۱۰۰ است. بر این اساس نمرات بیشتر در این پرسشنامه به معنای وابستگی بیشتر به اینترنت است (یانگ و همکاران، ۱۹۹۸). در مطالعه کسر^۳ و همکاران (۲۰۱۳) در کشور ترکیه در ۴۸۰ نفر از اعضاء نمونه ضریب پایایی آلفای کرونباخ ۰/۹۰ و ضریب اسپیرمن براون ۰/۸۶ محاسبه شد. همچنین همبستگی بین گویه-کل ۰/۳۸ تا ۰/۶۹ بدست آمد. در ایران روایی همگرای پرسشنامه با افسردگی و اضطراب برابر با ۰/۳۴ و ۰/۲۷ بدست آمد؛ همچنین پایایی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، بازآزمایی (دو هفته تا یک ماه) و تصنیف به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۸۸ و ۰/۷۲ محاسبه شد (علوی و همکاران، ۱۳۸۹). در پژوهش حاضر پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ ۰/۸۹ بدست آمد.

مقیاس تاب‌آوری کانر و دیویدسون (CD-RISC):^۴ مقیاس تاب‌آوری توسط کانر و دیویدسون (۲۰۰۳) برای سنجش ویژگی تاب‌آوری طراحی شده است و دارای ۲۵ سوال و ۵ زیر مقیاس شایستگی، تحمل عاطفه منفی، پذیرش مثبت، کنترل و تاثیرات معنوی است که به صورت خودگزارشی در طیف لیکرت پنج درجه‌ای از صفر (کاملاً نادرست) تا چهار (همیشه درست) نمره‌گذاری می‌شود و دامنه امتیاز کلی مقیاس از صفر تا صد است. کسب امتیازات بالاتر، به معنای تاب‌آوری بیشتر در فرد است. در مطالعه کانر و دیویدسون (۲۰۰۳) در ایالات متحده در ۵۷۷ نفر از اعضاء نمونه ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۹ و همبستگی بین گویه-کل بین ۰/۳۰ تا ۰/۷۰ بدست آمد؛ همچنین روایی همگرا با مقیاس سرسختی کوباسا در بیماران سرپایی روان‌پزشکی ۰/۸۳ بدست آمد. در ایران توسط بخشایش اقبالی و همکاران (۲۰۲۲) روایی سازه به روش تحلیل عاملی تاییدی مطلوب گزارش شد (TLI=۰/۹۲، RMSEA=۰/۰۵، RMR=۰/۰۶، CFI=۰/۹۳). همچنین ضریب آلفای کرونباخ برای نمره کل و خرده مقیاس‌های آن به ترتیب ۰/۹۴، ۰/۸۹، ۰/۸۰، ۰/۷۱، ۰/۷۷ و ۰/۷۴ گزارش شد. در پژوهش حاضر پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ ۰/۹۱ بدست آمد.

پرسشنامه احساس حقارت (IF):^۵ پرسشنامه احساس حقارت توسط خدادای و بهرامی (۱۳۹۱) در ۲۵ گویه به صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) تدوین شد. حداقل نمره ۰ و حداکثر نمره ۱۰۰ است. نمرات بالاتر در این پرسشنامه به معنای احساس حقارت بیشتر است. روایی این پرسشنامه به شیوه روایی صوری و محتوایی انجام گرفته است. پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۶ و همچنین به روش دونیم سازی ۰/۷۵ بدست آمده است. در پژوهش حاضر پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ ۰/۷۶ بدست آمد.

مقیاس چندبعدی حمایت اجتماعی ادراک شده (MSPSS):^۶ مقیاس چندبعدی حمایت اجتماعی ادراک شده توسط زیمت^۷ و همکاران (۱۹۸۸) به سنجش میزان دریافت حمایت اجتماعی ادراک شده در سه خرده مقیاس دوستان، خانواده و دیگران مهم می‌پردازد. این پرسشنامه دارای ۱۲ سوال است و پاسخ هر سوال به صورت طیف لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم است. دامنه نمرات کل بین ۱۲ تا ۶۰ است که نمرات بالاتر نشان دهنده حمایت اجتماعی بالاتر است که فرد از سوی خانواده، دوستان، یا دیگر افراد مهم زندگی دریافت می‌کند. زیمت و همکاران (۱۹۸۸) ساختار سه عاملی پرسشنامه را بدست آوردند و همبستگی بین خرده مقیاس‌ها را ۰/۲۴ تا ۰/۶۳ گزارش کردند. روایی همگرای پرسشنامه با افسردگی ۰/۲۴-، و اضطراب ۰/۱۸- گزارش شد. علاوه بر این در ۲۷۵ دانشجوی

1. Internet Addiction Test (IAT)

2. Young

3. Keser

4. Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC)

5. Inferiority Feeling

6. Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS)

7. Zimet

دانشگاه دوک^۱ در ایالات متحده، ضریب آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های حمایت دیگران مهم، خانواده و دوستان را به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۵ و ۰/۸۵ بدست آوردند؛ همچنین پایایی به روش بازآزمایی (۲ الی ۳ ماه) برای خرده مقیاس‌های حمایت دیگران مهم، خانواده و دوستان به ترتیب ۰/۷۲، ۰/۸۵ و ۰/۷۵ گزارش شد. در نمونه ایرانی رشیدیان و همکاران (۱۳۹۶) روایی همگرای پرسشنامه با اعتیاد به اینترنت را بین ۰/۷۲ تا ۰/۷۷ بدست آوردند؛ همچنین ضریب آلفای پرسشنامه ۰/۷۸ گزارش شد. در پژوهش حاضر پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفا کرونباخ برای مؤلفه اجتماع ۰/۸۹، خانواده ۰/۸۵، دوستان ۰/۸۹ و نمره کل ۰/۸۷ بدست آمد.

یافته ها

نتایج اطلاعات جمعیت شناختی نشان داد که میانگین و انحراف معیار سن شرکت کنندگان $21/94 \pm 2/706$ بود. ۳۳۶ نفر (۸۴ درصد) شرکت کنندگان دختر و ۶۴ نفر (۱۶ درصد) پسر بودند. ۳۳۷ نفر (۸۴/۲ درصد) شرکت کنندگان مجرد و ۶۳ نفر (۱۵/۸ درصد) متأهل بودند. ۳۶ نفر (۹ درصد) شرکت کنندگان کارمند، ۱۴۸ نفر (۳۷ درصد) شغل آزاد و ۲۱۶ نفر (۵۴ درصد) فاقد شغل بودند. همچنین تمام دانشجویان در مقطع تحصیلی کارشناسی بودند. شاخص‌های توصیفی به همراه ضرایب همبستگی پیرسون جهت بررسی رابطه متغیرها در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. نتایج شاخص‌های توصیفی و آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی رابطه متغیرها

۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
									۱. اعتیاد به فضای مجازی
								-	۲. شایستگی
								۰/۳۳**	۳. تحمل عاطفه منفی
							۰/۶۶**	-	۴. پذیرش مثبت
						۰/۵۷**	۰/۶۲**	۰/۳۳**	۵. کنترل
					۰/۵۸**	۰/۶۰**	۰/۷۳**	۰/۳۵**	۶. تاثیرات معنوی
				-	۰/۴۸**	۰/۴۷**	۰/۳۷**	۰/۵۸**	۷. احساس حقارت
			-	۰/۲۱**	۰/۳۰**	۰/۲۴**	۰/۲۱**	۰/۲۹**	۸. اجتماع
		-	۰/۱۰*	۰/۲۲**	۰/۲۷**	۰/۲۸**	۰/۱۳**	۰/۲۱**	۹. خانواده
	-	۰/۴۳**	۰/۲۱**	۰/۳۱**	۰/۳۲**	۰/۲۷**	۰/۱۶**	۰/۲۸**	۱۰. دوستان
-	۰/۳۰**	۰/۲۸**	۰/۱۲*	۰/۰۶	۰/۱۸**	۰/۱۹**	۰/۰۸	۰/۱۰*	میانگین
۲۰/۴۵	۲۱/۳۷	۲۱/۷۹	۶۴/۳۵	۷/۱۵	۱۰/۱۰	۱۸/۳۲	۲۱/۸۵	۲۸/۲۹	۳۸/۵۷
۵/۵۴	۵/۳۱	۶/۰۲	۱۱/۲۰	۱/۷۴	۲/۵۸	۳/۱۱	۴/۳۶	۵/۹۷	۱۲/۱۶
-۰/۷۳	-۰/۸۶	-۱/۱۱	۰/۴۸	-۰/۳۲	-۰/۳۹	-۰/۴۲	-۰/۰۸	-۰/۴۹	۰/۶۴
۰/۱۳	۰/۲۸	۰/۵۶	۱/۷۰	-۰/۳۸	-۰/۲۱	-۰/۱۳	۰/۰۸	۰/۰۷	-۰/۵۰
									کشی‌دگی

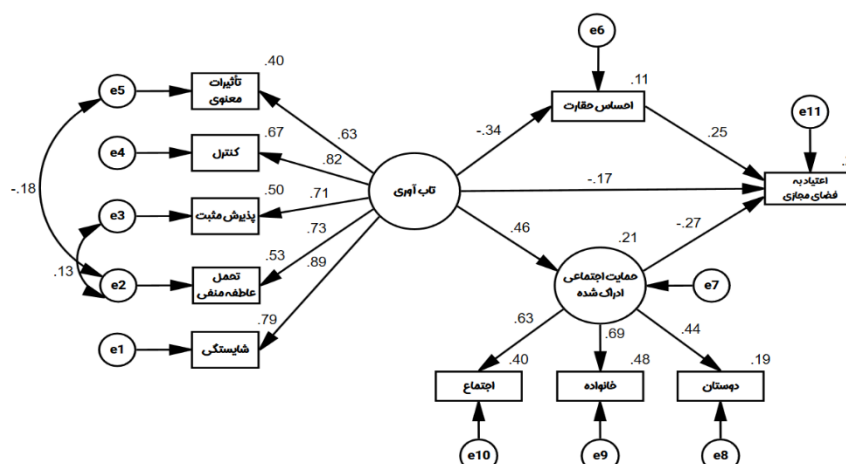
در جدول ۱ میانگین نمرات متغیرهای پژوهش ارائه شده است. علاوه بر این نتایج بررسی آماره‌های کجی و کشیدگی نشان داده شده است که همه در محدوده ۲+ الی ۲- قرار دارند، در واقع با استناد به این آماره‌ها، داده‌های پژوهش دارای توزیع نرمال است (کلاین، ۲۰۲۳). همچنین نتایج، حاکی از همبستگی معنادار بین تاب‌آوری روانشناختی، احساس حقارت، حمایت اجتماعی ادراک شده با اعتیاد به فضای مجازی است ($P < 0/05$). علاوه بر این، مقدار خود همبستگی در باقی‌مانده‌ها^۲ با استفاده از آزمون دوربین واتسون^۳ (۱/۹۱۳) مطلوب گزارش شد؛ چرا که در دامنه ۱/۵ الی ۲/۵ قرار داشت. همچنین چندخطی (همخطی)^۴ بین متغیرهای پیش‌بین وجود نداشت و مقدار تلورانس بین ۰/۳۲ و ۰/۸۸ محاسبه شد. علاوه بر این شاخص تورم واریانس پایین‌تر از عدد ۱۰ بود که نشان دهنده حد قابل قبول شاخص تورم واریانس است. در شکل ۱ مدل برازش شده پژوهش ارائه شده است.

1. Duke University

2. Autocorrelation in the residuals

3. Durbin Watson

4. Multicollinearity (collinearity)

شکل ۱. مدل برازش شده پژوهش در حالت استاندارد

شکل ۱ نشان می‌دهد که الگوی معادلات ساختاری تاب‌آوری روانشناختی بر اعتیاد به فضای مجازی با میانجی‌گری احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده در ۴۰۰ نمونه در مجموع ۲۶ درصد از واریانس اعتیاد به فضای مجازی را در دانشجویان پیش‌بینی کرد. در جدول ۲ ضرایب مسیر مستقیم و جدول ۳ ضریب غیر مستقیم متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۲. ضرایب مستقیم متغیرهای پژوهش

مسیر	ضرایب غیر استاندارد	ضرایب استاندارد	خطا استاندارد	حد بالا	حد پایین	مقدار t	P
تاب‌آوری ← اعتیاد به فضای مجازی	-۰/۳۸۵	-۰/۱۶۹	۰/۰۶۴	-۰/۲۸۹	-۰/۰۳۷	-۲/۸۴۶	۰/۰۰۹
تاب‌آوری ← احساس حقارت	-۰/۷۱۲	-۰/۳۳۸	۰/۰۴۸	-۰/۴۲۷	-۰/۲۴۰	-۶/۶۵۰	۰/۰۰۱
تاب‌آوری ← حمایت اجتماعی ادراک شده	۰/۲۱۰	۰/۴۶۰	۰/۰۵۹	۰/۳۳۹	۰/۵۷۳	۵/۴۹۶	۰/۰۰۱
احساس حقارت ← اعتیاد به فضای مجازی	۰/۲۶۹	۰/۲۴۹	۰/۰۵۰	۰/۱۵۳	۰/۳۴۵	۵/۲۷۰	۰/۰۰۱
حمایت اجتماعی ادراک شده ← اعتیاد به فضای مجازی	-۱/۳۶۹	-۰/۲۷۵	۰/۰۷۷	-۰/۴۲۰	-۰/۱۲۳	-۳/۳۶۹	۰/۰۰۱

جدول ۲ ضرایب مسیر مستقیم متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد تاب‌آوری ($\beta = -0.169$) بر اعتیاد به فضای مجازی اثر مستقیم منفی و معنادار دارد. تاب‌آوری ($\beta = -0.338$) بر احساس حقارت اثر مستقیم منفی و معنادار دارد. تاب‌آوری ($\beta = 0.460$) بر حمایت اجتماعی ادراک شده اثر مستقیم مثبت و معنادار دارد. احساس حقارت ($\beta = 0.249$) بر اعتیاد به فضای مجازی اثر مستقیم مثبت و معنادار دارد. حمایت اجتماعی ادراک شده ($\beta = -0.275$) بر اعتیاد به فضای مجازی اثر مستقیم منفی و معنادار دارد.

جدول ۳. ضرایب غیر مستقیم متغیرهای پژوهش

مسیر	ضریب غیر استاندارد	ضریب استاندارد	خطا استاندارد	حد بالا	حد پایین	P
تاب‌آوری ← احساس حقارت ← اعتیاد به فضای مجازی	-۰/۱۹۲	-۰/۰۸۴	۰/۰۴۸	-۰/۳۰۱	-۰/۱۱۱	۰/۰۰۱
تاب‌آوری ← حمایت اجتماعی ادراک شده ← اعتیاد به فضای مجازی	-۰/۲۸۸	-۰/۱۲۶	۰/۰۹۳	-۰/۵۱۱	-۰/۱۳۶	۰/۰۰۱

نتایج بدست آمده از روش بوت‌استرپ در جدول ۳ نشان داد احساس حقارت ($\beta = -0.084$) در رابطه تاب‌آوری و اعتیاد به فضای مجازی نقش میانجی دارد. همچنین حمایت اجتماعی ادراک شده ($\beta = -0.126$) در رابطه بین تاب‌آوری و اعتیاد به فضای مجازی نقش میانجی ایفا می‌کند. در جدول ۴ نتایج شاخص‌های برازش اصلاح شده الگوی ساختاری نشان داده شده است.

جدول ۴. شاخص‌های برازش اصلاح شده الگوی ساختاری

شاخص	P	Df	χ^2/df	RMSEA	NFI	IFI	CFI	GFI	AGFI	RMR
معیار تصمیم	>۰/۰۵	-	۱-۵	<۰/۰۸	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	<۰/۰۸
مدل پژوهش	۰/۰۰۱	۳۰	۲/۲۱۷	۰/۰۵۵	۰/۹۵	۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۹۶	۰/۹۴	۰/۰۴

جدول ۴ نشان می‌دهد شاخص χ^2/df کوچک‌تر از ۳ نشان دهنده برازش مطلوب مدل است. همچنین مقادیر بالاتر از ۰/۹۰ در شاخص‌های NFI، IFI، CFI، GFI و AGFI حاکی از برازش مطلوب مدل است که در پژوهش حاضر تمامی شاخص‌ها بالاتر از ۰/۹۰ بدست آمد. شاخص RMSEA نیز ۰/۰۵۵ و RMR برابر با ۰/۰۴ بدست آمد که نشان دهنده برازش مطلوب مدل است. در مجموع نتایج نشان می‌دهد شاخص‌های برازندگی حاصل از مدل معادلات ساختاری از برازش مطلوب برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف نقش میانجی احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین تاب‌آوری و اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد تاب‌آوری بر اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان اثر مستقیم منفی و معنادار دارد. این یافته با نتایج تسویی و چنگ (۲۰۲۱) لی و همکاران (۲۰۲۴) و آلمولا و همکاران (۲۰۲۵) همسو بود. این یافته را می‌توان چنین تبیین کرد که تاب‌آوری، به عنوان یک ظرفیت روان‌شناختی، نقش تعیین‌کننده‌ای در تنظیم رفتارهای دیجیتال و مدیریت بهینه استفاده از فضای مجازی دارد (تسویی و چنگ، ۲۰۲۱؛ لی و همکاران، ۲۰۲۴). بر اساس مدل نظری تاب‌آوری (کانر و دیویدسون، ۲۰۰۳)، افراد با سطح بالای این ویژگی از توانمندی‌هایی نظیر تنظیم هیجان، خودکنترلی و حل مسئله برخوردارند که به آن‌ها امکان می‌دهد در برابر استفاده مفرط و وابستگی به فضای مجازی مقاومت کنند. در مقابل، افرادی که تاب‌آوری کمتری دارند، معمولاً از فضای مجازی به عنوان راهکاری برای فرار از مشکلات و کاهش استرس استفاده می‌کنند، که این امر می‌تواند آن‌ها را مستعد وابستگی و اعتیاد به فضای مجازی سازد. بنابراین، تاب‌آوری به عنوان یک عامل محافظتی، با افزایش مهارت‌های سازگاران از گرایش به استفاده غیرسازگاران از فضای مجازی پیشگیری می‌کند.

همچنین، نتایج پژوهش نشان داد تاب‌آوری بر احساس حقارت در دانشجویان اثر مستقیم منفی و معنادار دارد. این یافته با نتایج کینچائو و همکاران (۲۰۲۴) و سقزی و همکاران (۱۴۰۰) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت تاب‌آوری نقش مهمی در تنظیم هیجانات و خودپنداره فرد دارد. بر اساس مدل نظری تاب‌آوری، افرادی که از سطح بالاتری از تاب‌آوری برخوردارند، در مواجهه با ناکامی‌ها و فشارهای روانی، راهبردهای مقابله‌ای مؤثرتری به کار می‌گیرند و کمتر دچار احساس شکست یا ناتوانی می‌شوند. این امر موجب می‌شود که احساس حقارت که ناشی از ارزیابی منفی فرد از خود در مقایسه با دیگران است، کاهش یابد (کینچائو و همکاران، ۲۰۲۴؛ سقزی و همکاران، ۱۴۰۰). بنابراین، تاب‌آوری به واسطه ایجاد پذیرش خود و حفظ دیدگاه مثبت نسبت به چالش‌ها احساس حقارت را کاهش می‌دهد.

علاوه بر این، نتایج پژوهش نشان داد تاب‌آوری بر حمایت اجتماعی ادراک شده در دانشجویان اثر مستقیم مثبت و معنادار دارد. این یافته با پژوهش‌های ژانگ و همکاران (۲۰۲۲)، و هوانگ و همکاران (۲۰۲۰) از نظر ارتباط تاب‌آوری با حمایت اجتماعی ادراک شده به طور ضمنی همخوان است. در تبیین این یافته می‌توان گفت تاب‌آوری با تقویت راهبردهای مقابله‌ای، مهارت‌های ارتباطی و بهره‌گیری از شبکه‌های حمایتی، به افراد کمک می‌کند تا در برابر چالش‌ها، شیوه‌های کارآمدی برای مدیریت استرس به کار بگیرند. افراد تاب‌آور دیدگاه مثبتی دارند، از حمایت اجتماعی به‌خوبی استفاده می‌کنند و روابط مستحکمی می‌سازند که به افزایش امنیت و سلامت روانی آن‌ها کمک می‌کند. همچنین، تاب‌آوری از وابستگی به راهبردهای ناسازگار جلوگیری می‌کند (ژانگ و همکاران، ۲۰۲۲؛ هوانگ و همکاران، ۲۰۲۰). در نتیجه، تاب‌آوری نه تنها بهزیستی روانی را تقویت می‌کند، بلکه موجب بهبود کیفیت زندگی و بهزیستی اجتماعی می‌شود.

همچنین، نتایج نشان داد احساس حقارت بر اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان اثر مستقیم مثبت و معنادار دارد. این یافته با نتایج ارگون-باسک و آیدن (۲۰۱۹)، و سیمسین و آکدوگن (۲۰۲۴) به طور ضمنی همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت افراد دارای احساس حقارت، به منظور جبران این احساس، به رفتارهایی روی می‌آورند که به آن‌ها امکان تجربه ارزشمندی یا فرار از ناکامی‌هایشان را

بدهد. در این راستا، اعتیاد به فضای مجازی می‌تواند به عنوان یکی از این مکانیزم‌های جبرانی عمل کند. طبق مدل استفاده و خشنودی^۱ افراد از رسانه‌های مختلف به دلایل خاصی استفاده می‌کنند که یکی از آن‌ها کاهش تنش‌های روانی است (رایشلت^۲، ۲۰۱۹). افراد دارای احساس حقارت، به دلیل نارضایتی از خودپنداره و موقعیت اجتماعی‌شان (استویانو و ایوانچف، ۲۰۱۸)، ممکن است برای کسب مقبولیت، تأیید اجتماعی یا فرار از موقعیت‌های استرس‌زا، وابستگی شدیدی به فضای مجازی پیدا کنند. در چنین شرایطی، امکان خلق هویتی آرمانی، تجربه کنترل بیشتر و دسترسی به تعاملات اجتماعی بدون مواجهه مستقیم با احساسات ناخوشایند وجود دارد که می‌تواند انگیزه آن‌ها را برای استفاده افراطی از فضای مجازی افزایش دهد.

همچنین، نتایج پژوهش نشان داد حمایت اجتماعی ادراک شده بر اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان اثر مستقیم منفی و معنادار دارد. این یافته با نتایج چیچک و همکاران (۲۰۲۴)، دو و لیو (۲۰۲۱)، لین و همکاران (۲۰۲۴) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت حمایت اجتماعی ادراک شده نقشی اساسی در تقویت احساس تعلق و ارزشمندی فرد در دنیای واقعی ایفا می‌کند. زمانی که افراد خود را در شبکه‌ای از روابط حمایتی معنادار می‌بینند، کمتر احساس نیاز به جبران کمبودهای هیجانی از طریق فضای مجازی دارند. به بیان دیگر، به جای صرف زمان طولانی در فضای مجازی برای دریافت احساس پاداش یا جلب توجه، این نیازها را از طریق تعاملات واقعی خود برطرف می‌کنند (لین و همکاران، ۲۰۲۴). افرادی که از سطح بالایی از این حمایت برخوردارند، کمتر به فضای مجازی به عنوان ابزاری برای تسکین احساس تنهایی، اضطراب یا افسردگی متوسل می‌شوند. بنابراین، تقویت حمایت اجتماعی ادراک شده می‌تواند نقشی کلیدی در کاهش رفتارهای وابسته به فضای مجازی ایفا کند و به افراد کمک کند تا با بهره‌گیری از منابع حمایتی واقعی، از مکانیزم‌های جبران‌کننده ناسالم دوری نمایند (چیچک و همکاران، ۲۰۲۴؛ دو و لیو، ۲۰۲۱).

علاوه بر این، نتایج پژوهش نشان داد احساس حقارت در رابطه تاب‌آوری و اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان نقش میانجی دارد. این یافته با نتایج تسویی و چنگ (۲۰۲۱) لی و همکاران (۲۰۲۴)، آلمولا و همکاران (۲۰۲۵)، کینچائو و همکاران (۲۰۲۴)، سقزی و همکاران (۱۴۰۰)، و سیمسین و آکدوگن (۲۰۲۴) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت احساس حقارت، که ریشه در برداشت‌های فرد از ارزشمندی و شایستگی شخصی دارد، می‌تواند فرد را به سوی رفتارهایی سوق دهد که هرچند به طور موقت احساسات منفی را تسکین می‌بخشند، اما در بلندمدت پیامدهای نامطلوبی به همراه دارند (بازکورت و زرن، ۲۰۲۴؛ بهبودی و همکاران، ۱۴۰۳). در این میان، افرادی که تاب‌آوری پایینی دارند، معمولاً در مواجهه با چالش‌های زندگی احساس ناتوانی و شکست می‌کنند. این ناکامی‌های مکرر در مدیریت مشکلات، می‌تواند منجر به احساس کم‌ارزشی و بی‌کفایتی در مقایسه با دیگران شود و در نهایت، تجربه‌ی احساس حقارت را در فرد تقویت کند (کینچائو و همکاران، ۲۰۲۴؛ سقزی و همکاران، ۱۴۰۰). برای افرادی که همزمان از تاب‌آوری پایین و احساس حقارت رنج می‌برند، فضای مجازی به محیطی تبدیل می‌شود که در آن می‌توانند از واقعیت‌های دشوار زندگی اجتناب کرده و در فعالیت‌هایی مشغول شوند که احساس راحتی یا تأیید اجتماعی برای آن‌ها به ارمغان می‌آورد. این افراد ممکن است به تدریج به استفاده مداوم از فضای مجازی روی آورند و تصویری ایده‌آل از خود ارائه دهند. در نتیجه، تاب‌آوری پایین به واسطه احساس حقارت، می‌تواند به عنوان یک عامل میانجی عمل کند که فرد را در معرض اعتیاد به فضای مجازی قرار می‌دهد.

در نهایت، نتایج پژوهش نشان داد حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه تاب‌آوری و اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان نقش میانجی دارد. این یافته با نتایج تسویی و چنگ (۲۰۲۱) لی و همکاران (۲۰۲۴)، آلمولا و همکاران (۲۰۲۵)، ژانگ و همکاران (۲۰۲۲)، هوانگ و همکاران (۲۰۲۰)، چیچک و همکاران (۲۰۲۴)، دو و لیو (۲۰۲۱)، و لین و همکاران (۲۰۲۴) همسو بود. در تبیین این یافته می‌توان اظهار داشت که افراد با تاب‌آوری پایین، به دلیل ضعف در مدیریت استرس‌ها و فشارهای روزمره، به طور خاص در معرض خطر آسیب‌های روانی از جمله وابستگی به فضای مجازی قرار می‌گیرند (لی و همکاران، ۲۰۲۴؛ آلمولا و همکاران، ۲۰۲۵). با این حال، حمایت اجتماعی ادراک شده که به احساس فرد از وجود حمایت اجتماعی از سوی خانواده، دوستان یا جامعه اشاره دارد، می‌تواند به عنوان یک منبع حمایتی برای تقویت تاب‌آوری عمل کند و در نتیجه، احتمال گرایش به اعتیاد به فضای مجازی را کاهش دهد. در واقع، دانشجویانی که احساس می‌کنند از حمایت اجتماعی کافی برخوردارند، ممکن است توانایی بیشتری برای مقابله با فشارهای اجتماعی و روانی ناشی از فضای مجازی داشته باشند و در نتیجه از آسیب‌های اعتیاد به این فضا مصون‌تر بمانند.

در مجموع نتایج نشان داد احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده نقش میانجی در رابطه بین تاب‌آوری روان‌شناختی و اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان دارند؛ به‌گونه‌ای که افزایش تاب‌آوری با کاهش احساس حقارت و افزایش حمایت اجتماعی ادراک‌شده همراه بوده و این عوامل به‌نوبه خود موجب کاهش گرایش به اعتیاد به فضای مجازی می‌شوند.

برخی از محدودیت‌های مطالعه حاضر تعمیم‌پذیری نتایج را با محدودیت مواجه می‌کند، از جمله این موارد می‌توان به نمونه‌گیری غیرتصادفی، محدود بودن شرکت‌کنندگان به دانشجویان کارشناسی، تعداد اندک شرکت‌کنندگان آقا، و در نظر نگرفتن تأثیرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی اشاره کرد. پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های آینده از روش نمونه‌گیری تصادفی برای افزایش تعمیم‌پذیری نتایج استفاده کنند و دامنه شرکت‌کنندگان را به مقاطع تحصیلی مختلف گسترش دهند. همچنین، افزایش تعداد شرکت‌کنندگان آقا، و کنترل متغیرهای تأثیرگذار فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی می‌تواند دقت نتایج را به‌طور قابل‌توجهی ارتقا دهد. علاوه بر این با توجه به نتایج بدست آمده پیشنهاد می‌شود مداخلات روان‌شناختی با هدف تقویت تاب‌آوری، کاهش احساس حقارت و ارتقای حمایت اجتماعی ادراک شده به‌منظور پیشگیری از اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان تدوین و اجرا شود.

منابع

- بهبودی، ف.، شایسی، س.، افروز، غ. (۱۴۰۳). نقش میانجی احساس حقارت و نشخوار خودانتقادی در رابطه شرم از تصویر بدنی و اضطراب اجتماعی در نوجوانان دختر. *نشریه علمی رویش روان شناسی*، ۱۳(۱۰)، ۱-۱۰. <http://frooyesh.ir/article-1-5821-fa.html>
- خدادادی، م.، بهرامی، م. (۱۳۹۱). پرسشنامه احساس حقارت. *موسسه تحقیقات علوم رفتاری شناختی سینا*. ۷-۱.
- رشیدیان، ص.، رشیدی، ن.، و قنبری، ن. (۱۳۹۶). پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت در دانش آموزان بر مبنای حمایت اجتماعی و تنیدگی ناشی از انتظارات تحصیلی. *فصلنامه سلامت روان کودک*. ۴ (۳)، ۱۷۶-۱۸۶. <http://childmentalhealth.ir/article-1-211-fa.html>
- علوی، س.، اسلامی، م.، مراشی، م.، نجفی، م.، جنتی فرد، ف.، و رضاپور، ح. (۱۳۸۹). ویژگی‌های روان‌سنجی آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ. *مجله علوم رفتاری*، ۴(۳)، ۱۸۳-۱۸۹. https://www.behavsci.ir/article_67688.html
- سقزی، ا.، یزدانی اسفیدواجانی، ح.، فضلعلی، ن.، گل محمدیان، م. (۱۴۰۰). نقش واسطه‌ای عملکرد خانواده در رابطه تاب‌آوری با احساس حقارت. *مجله روانشناسی*، ۲۵ (۲)، ۲۹۰-۳۰۸. <https://dori.net/dor/20.1001.1.18808436.1400.25.2.7.9>
- Almulla, M. O., Alismail, A. M., Mahama, I., & Almulla, A. A. (2025). Resilience as a predictor of internet addictive behaviours: a study among Ghanaian and Saudi samples using structural equation modelling approach. *BMC psychology*, 13(1), 1-15. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02383-y>
- Bakhshayesh Eghbali, B., Pourramzani, A., Bahadivand Chegini, A. H., Mirniam, L., Hasanzadeh, K., & Saadat, S. (2022). Validity and reliability of connor-davidson resilience scale in patients with multiple sclerosis: a psychometric study in Iran. *Avicenna Journal of Neuro Psycho Physiology*, 9(2), 45-50. <http://dx.doi.org/10.32592/ajnp.2022.9.2.100>
- Bakır, V., & Dilmaç, B. (2025). The mediating role of mental health in the relationship between childhood experiences and social media use disorder among university students: a mixed-methods study. *Current Psychology*, 1-14. <https://doi.org/10.1007/s12144-025-07427-5>
- Başkurt, B., & ZEREN, Ş. (2024). Fear of Negative Evaluation and Feelings of Inferiority in Predicting Perfectionism. *Hacettepe Egitim Dergisi*, 39(1), 1-10. <http://doi.org/10.16986/huje.2024.515>
- Çiçek, I., Emin, Ş. M., Arslan, G., & Yıldırım, M. (2024). Problematic social media use, satisfaction with life, and levels of depressive symptoms in university students during the COVID-19 pandemic: mediation role of social support. *Psihologija*, 57(2), 177-197. <https://doi.org/10.1007/s10461-023-04251-5>
- Çimşir, E., & Akdoğan, R. (2024). Inferiority feelings and internet addiction among Turkish University students in the context of COVID-19: the mediating role of emotion dysregulation. *Current Psychology*, 43(5), 4245-4254. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04661-7>
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and anxiety*, 18(2), 76-82. <https://doi.org/10.1002/da.10113>
- Du, G., & Lyu, H. (2021). Future expectations and internet addiction among adolescents: The roles of intolerance of uncertainty and perceived social support. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 727106. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.727106>
- Ergun-Basak, B., & Aydin, M. (2019). Problematic Internet Use in Terms of the Purposes of Internet Use, Irrational Beliefs, Feelings of Inferiority, and Gender. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6(3), 469-494. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2019.6.3.0017>
- Fan, J., Huang, Y., Yang, F., Cheng, Y., & Yu, J. (2024). Psychological health status of Chinese university students: based on Psychological Resilience Dynamic System Model. *Frontiers in Public Health*, 12, 1382217. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1382217>

نقش میانجی احساس حقارت و حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین تاب‌آوری روانشناختی با اعتیاد به فضای مجازی در دانشجویان
 The Mediating Role of Feelings of Inferiority and Perceived Social Support in the Relationship Between Psychological ...

- Hou, Y., Zhang, Y., Cao, X., Lei, G., & Liu, G. (2024). The association between perceived social support and resilience among Chinese university students: A moderated mediation model. *Psychology in the Schools*, 61(4), 1474-1490. <https://doi.org/10.1002/pits.23122>
- Imran, A., Tariq, S., Kapczinski, F., & de Azevedo Cardoso, T. (2024). Psychological resilience and mood disorders: a systematic review and meta-analysis. *Trends in Psychiatry and Psychotherapy*, 46, e20220524. <https://doi.org/10.47626/2237-6089-2022-0524>
- Keser, H., Eşgi, N., Kocadağ, T., & Bulu, Ş. (2013). Validity and Reliability Study of the Internet Addiction Test. *Mevlana International Journal of Education*, 3(4), 207-222. <http://dx.doi.org/10.13054/mije.13.51.3.4>
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications. <https://www.guilford.com/books/Principles-and-Practice-of-Structural-Equation-Modeling/Rex-Kline/9781462551910>
- Li, R., Fu, W., Liang, Y., Huang, S., Xu, M., & Tu, R. (2024). Exploring the relationship between resilience and internet addiction in Chinese college students: the mediating roles of life satisfaction and loneliness. *Acta Psychologica*, 248, 104405. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2024.104405>
- Lin, M. P., Wu, J. Y. W., You, J., Chang, K. M., Hu, W. H., & Xu, S. (2018). Association between online and offline social support and internet addiction in a representative sample of senior high school students in Taiwan: The mediating role of self-esteem. *Computers in Human Behavior*, 84, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.02.007>
- Maryuti, I. A., Astarini, M. I. A., Pae, K., & Mare, A. C. B. (2025). The relationship between internet addiction and learning achievement. *Jambura Nursing Journal*, 7(1), 1-7. <https://doi.org/10.37311/jnj.v7i1.28943>
- Schäfer, S.K., von Boros, L., Schaubrich, L.M. et al. Digital interventions to promote psychological resilience: a systematic review and meta-analysis. *npj Digit. Med.* 7, (30), 1-12. <https://doi.org/10.1038/s41746-024-01017-8>
- Stoyanova, S., & Ivantchev, N. (2025). Self-Esteem and Feelings of Inferiority and Superiority Among Athletes and Non-Athletes. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 15(2), 1-20. <https://doi.org/10.3390/ejihpe15020022>
- Tiamiyu, K. A., Abdulkareem, H. B., & Popola, B. O. (2024). Internet addiction among university students: Causes, consequences, and the role of cyber counseling. *International Journal of Informatics, Information System and Computer Engineering (INJIISCOM)*, 5(1), 114-131. <https://doi.org/10.34010/injiiscom.v5i1.12489>
- Qinchao, W., & bin Shuib, T. R. (2024). Modelling the effect of Psychological Resilience, Inferiority, and Coping Style Between Adult Attachment Style and Social Anxiety Among Chinese Colleges Students in Gansu China. *International Journal of Social Science and Economic Research*, 9 (8), 2965- 2980. <http://dx.doi.org/10.46609/IJSSER.2024.v09i08.025>
- Reichelt, A. (2019). *Social media and mental health: Uses and gratifications of social networking in relation to depression, anxiety and offline relationships among young adults*. University of Twente. <https://purl.utwente.nl/essays/78367>
- Tinajero, C., Martínez-López, Z., Rodríguez, M. S., & Páramo, M. F. (2020). Perceived social support as a predictor of academic success in Spanish university students. *Anales de psicología/Annals of psychology*, 36(1), 134-142. <https://doi.org/10.6018/analesps.344141>
- Tok, E. S., & Aldemir, M. A. (2023). Relationship between loneliness, inadequacy, social anxiety and online social support with social media addiction. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 15(1), 373-382. <https://doi.org/10.18863/pgv.1343828>
- Tsui, Y. Y., & Cheng, C. (2021). Internet Gaming Disorder, Risky Online Behaviour, and Mental Health in Hong Kong Adolescents: The Beneficial Role of Psychological Resilience. *Frontiers in psychiatry*, 12, 722353. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.722353>
- Yi, Z., Wang, W., Wang, N., & Liu, Y. (2025). The relationship between empirical avoidance, anxiety, difficulty describing feelings and internet addiction among college students: A moderated mediation model. *The Journal of Genetic Psychology*, 1-17. <https://doi.org/10.1080/00221325.2025.2453705>
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237-244. <https://doi.org/10.1089/cpb.1998.1.237>
- Yue, Z., Zhang, R., & Xiao, J. (2024). Social media use, perceived social support, and well-being: Evidence from two waves of surveys peri-and post-COVID-19 lockdown. *Journal of Social and Personal Relationships*, 41(5), 1279-1297. <https://doi.org/10.1177/02654075231188185>
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of personality assessment*, 52(1), 30-41. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5201_2
- Zhang, L., Pang, J., & Zhu, F. (2022). Effect of perceived social support on psychache: Mediating effect of psychological resilience. *Iranian Journal of Public Health*, 51(2), 386- 394. <https://doi.org/10.18502/ijph.v51i2.8691>
- Huang, Y., Wu, R., Wu, J., Yang, Q., Zheng, S., & Wu, K. (2020). Psychological resilience, self-acceptance, perceived social support and their associations with mental health of incarcerated offenders in China. *Asian Journal of Psychiatry*, 52, 102166. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2020.102166>